

~~B. M. H. 171~~
h. 41, 1

X 1880362
Q. D. B. V.
De

II R
5098

Juribus Auminum publicorum, Pontium & Pontonum,

Ex permissu

Incltyi JCtorum Ordinis, in alma Leucoréa

PRÆSIDE

VIRO

MAGNIFICO

DN. CASPARE ZIEGLERO,

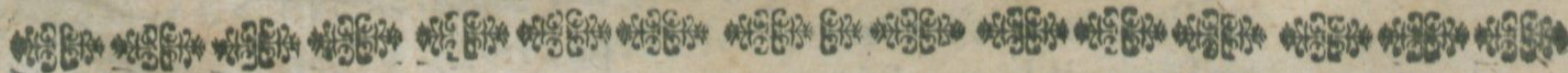
JCto, Potentifs. ELECTORI Saxon. à Confiliis
Appellationum, Facultatis Juridicæ Ordinario,
Curia Electoralis Assesore
&c.

Ad d. 31. Jul. 1675.

In Acroaterio JCtorum

publicè disputabit

ADAMUS FRIEDERICUS à Döblau/
Eqv. Misn.

WITTENBERGÆ,

Literis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.

nis.
gare
ipsu
qvo
nata
jure
part
de al
negl
invi
qve
& qv

tale
dam
χει
non
in va
& cu

JUVANTE DEO!

I.

Nter præcepta Jurisprudentiæ, postquam ea in formam artis redacta est, ab Justiniano discere oportet *ex §. 2. Inst. de R.D.* flumina omnia publica esse, id- eoque jus piscandi omnibus commune esse in fluminibus. & *ex §. 4.* riparum usum pu- blicum esse jure gentium, sicut ipsius flumi- nis. itaque naves ad eas adpellere, funes arboribus ibi natis reli- gare, onus aliquod in his reponere cuilibet liberum esse, sicut per ipsum flumen navigare, sed proprietatem earum illorum esse, quorum prædiis hærent, quæ de causâ arbores quoque in eisdem natas, eorundem esse. Atque sic igitur quæ de fluminibus eorumque jure instituitur *Νείσκηψις*, haud vulgarem facit jurisprudentiæ partem, accedente præsertim ulteriore de insulâ in flumine natâ, de alvei mutatione *ex §. 22. & 23. Inst. eod.* consideratione, quam negligere nequit, qui Principum & privatorum jura, quatenus ab invicem distent, expendit, & inter eruditos disquirat. Nos plera- que ea omnia, quæ valia & olim fuerunt, & hodiè sunt, examinabimus, & quidem, quoad fieri poterit, brevissimè.

II. Probè autem distingvendum est flumen, quod propriè tale est, à torrente. Fluminum enim quædam sunt perennia, quæ- dam torrentia. Perenne est, quod semper fluat, *αἰώνια* ☉, torrens *χειμαρρῆς* i. e. hyeme fluens *l. 1. §. 2. de fluminib.* fluvius scil. qui non de fonte, neque de vivâ aqvâ, sed à fluviiis vel de montibus in valles descendit, æstate siccatur, aqvæ verò hyemalibus crescit & currit. Joh. Oetinger *de jur. limit. lib. 1. cap. 12.* Dicitur torrens

A

Lati.

Latinis, quod ejus aqua siccitate torrescat. atque sic Latini ab æstate & tempore, quo exsiccat, Græci ab hyeme & tempore quo excrefcit, nomen dederunt. Isidor. 14. orig. 12. Vulgi igitur consuetudine & perenne flumen & torrentem, flumen dici posse, & Festus notavit, & confirmavit d. l. Ulpianus. Simplici tamen fluminis nomine id plerumque, quod perenne est, intelligitur, siquidem extra servitutis materiam id occurrat. Aliàs enim vel torrens per adpositionem additur, uti fit in l. 2. §. 9. ff. de aq. & aq. plu. arc. vel aliud quid adjicitur, quod subjectam materiam exprimat, uti ab Horatio flumen hybernum & ab Ælio Gallo flumen subitis imbribus concitatum dicitur. Torrentes igitur propriè non sunt flumina, quia non sunt perennia. certè tunc non sunt, cum non fluunt, nam à fluendo flumen. sola ergò verè flumina, quæ perpetuò fluunt, i. e. quæ sunt perennia, Hug. Donell. lib. 4. comm. c. 3. si non actu semper, saltem habitu. Notandum enim etiam illud est, flumen, quod alioquin perenne fuit, etsi aliquà æstate exaruerit, non idèò minùs perenne esse d. l. 1. §. 2. ff. de flumin. & eodem modo torrentem, si unâ forte aut alterâ æstate fuit, quod alioqui non nisi hyeme fluere solebat, non idèò minus torrentem censeri.

III. Fluminum quædam publica sunt, quædam non. Publicum flumen esse Cassius definit, quod perenne sit. Atque istam Cassii sententiam post Celsum probabilem esse judicat Ulpianus l. 1. §. 3. ff. de flumin. Quod igitur perenne non est, publicum dici nequit. Ut hinc rectè excludantur torrentes, qui & ipsi flumina quidem dicuntur, sed publica tamen non sunt. Atque idcirco Marcianus consideratè addidit vocabulum *penè* in l. 4. §. 1. ff. de R. D. dum ait: *Flumina penè omnia & portus publica sunt.* Idèò; vocabulum dum omisit Justinianus in §. 2. Inst. de R. D. thesin suam universalem non de aliis, quam de fluminibus propriè ita dictis, quæ scilicet perennia sunt, intellectam voluit. De rivis quam objicit considerationem Antonius Mattheus A. F. A. N. in nupero ad Institut. commentario ad §. 2. nempe illos quoque reperiri scaturientes ex fontibus & perennes esse, & tamen privatos, nihil omninò movet. Id enim præoccupavit Ulpianus in d. l. 1. §. 1. flumen à rivo magnitudine discernendum esse, docens, aut existimatione circum-

colen-

colentium. Sed Ulpiano insultat Mattheus. *Quod si dixeris, in-*
quit, eos magnitudine discerni à flumine, sequetur, ut flumina, quæ
cunq; sunt parva, privata sint flumina. Mihi verò id sequi non vi-
 detur, quia etiam flumen parvum distinctum adhuc est à rivo, &
 videtur hoc totum ab Ulpiano relictum fuisse existimationi cir-
 cumcolentium, utrum quod ita fluit, pro rivo, an pro flumine ha-
 beant. Nec sanè repugnat, etiam rivum aliquem publicum esse,
 qui tamen propterea flumen non est. Sic enim & lacus & sta-
 gnum & fossa inter privata aliquando, aliquando inter publica
 referuntur, *l. un. ff. ut in flum. publ. nav. lic.*

IV. Alii flumen publicum definiunt, & dicunt esse illud,
 quod in publico oritur, & perpetuò fluit, quos recenset Wesenbe-
 cius *in paratitl. ff. de fluminib.* Sed prius illud necessarium non
 est, cum etiam in privato fundo ortum suum & scaturiginem ha-
 bere queat flumen. quod de Danubio refert Johannes Oetinger.
de jur. limit. lib. 1. lit. 11. Cumq; plurimorum fluminum scaturi-
 gines incertæ adhuc sint & dubiæ, admittendum non erit, ut ea
 interim pro publicis non habeantur, donec constet, in publico
 an privato solo originem ducant. Illud verò certum est, flumen
 non desinere esse publicum, etsi privatam solum transeat, quia im-
 possibile est, ut alveus fluminis publici non sit publicus. *l. 1. §. 7.*
ff. de flumin. Atque hinc rectè inducitur, neque privatam fun-
 dum, qui originem dat flumini, quicquam facere, quo minus id
 publicum dici queat. Alii insuper ad id, ut flumen publicum dica-
 catur, etiam usum publicum requirunt. Sed rectè observat Hart-
 mannus Pistoris *p. 4. q. 17. n. 3.* hoc eatenus tantum procedere, ut
 flumen ex eo, quod perenne est, non adeò publicum censendum
 sit, quin si privatorum tantum usui deserviat, privatam possit effi-
 ci. Nisi tamen probetur, flumen à privatis tantum usurpatum, at-
 que hinc privatam factum esse, semper ex eo, quod perpetuò fluit,
 pro publico haberi debet. Interim negari nequit, plerumque flu-
 men publicum ex usu aestimari. Petr. Frider. *de interd. tit. 6. n. 21.*
 Conf. Franc. Stypman. *de jur. marit. l. 2. c. 5. n. 20. seqq.*

V. Quia verò publica non uno eodemq; modo semper di-
 cuntur, Bachov. in Treutl. *vol. 2. disp. 20. tb. 1. lit. E. F.* & jure gen-
 tium alia, alia jure civili publica sunt, quam distinctionem incul-

cat Ægidius Hortensius ad §.2. *Inst. de R. D.* notare necesse est, publicum hinc nobis ex significato Justiniani esse illud, quod proprium est alicujus populi, olim Romani *l. 15. ff. de V. S.* usu verò omnibus, qui sub isto populo degunt, patet. H. Zoef. *tit. de R. D. n. 10.* Significanter & consideratè addo verba, qui sub isto populo degunt, ne promiscuè quemvis usum omnibus gentibus communem quis statuatur, neve quis putet, solâ proprietate differre publicas res à communibus, usu non differre. Et quia hic articulus in præsentî materiâ dignus est, ut accuratiùs tractetur, facilè impetrabimus veniam exiguæ ejus moræ, quæ hinc faciendâ est, præsertim cum de jure fluminum dissertatio his præcognitis haud paulo facilior reddatur. Considerabimus autem flumen in partibus suis tum continentibus, tum contentis. Continentes sunt alveus & ripa. Contentæ, aqua profluens & in eâ pisces, quatenus ad jus piscandi spectant.

VI. Aqua profluens, quæ principaliter flumen facit, & sine cujus perenni motione flumen non intelligitur, naturali jure communis esse dicitur §.1. *Inst. de R. D. l. 2 ff. eod.* Quomodo verò communis, cum flumen ipsum publicum esse dicatur? §. 2. *Inst. eod.* Respondet Bachovius in *Treutl. d. l.* unum idemque diverso respectu posse esse commune & publicum, sic enim flumen quatenus ex illo haurimus aquam, rectè posse dici commune, & idem tamen etiam publicum dici, quatenus in eo navigamus aut piscamur. Significantiùs, nî fallor, Hugo Donellus *lib. 4. comm. c. 2.* ipsam aquam profluentem in flumine bifariam spectari posse docet, vel ut aqua simpliciter, vel ut aqua fluminis, idque ex usu æstimandum esse. Spectatur ut aqua, inquit, cum eâ sic utimur, ut aliâ quavis uteremur, etiam quæ non esset fluminis, veluti ad hauriendum, ad lavandum, ad aquandum pecora. Spectatur ut aqua fluminis, cum eâ sic utimur, ut id facere non possemus, nisi in flumine, ut si in flumine navigemus. Illo usu aqua profluens est communis omnium, hoc nequaquam: quia hinc verè utimur flumine, ut flumine, hoc autem est publicum. Sequitur hinc, aqua profluente, quatenus facit ad lavandum, potandum & aquanda pecora neminem prohiberi posse, sed prohiberi posse navigatione & piscatione omnes, qui non sunt ex isto populo, cujus est flumen.

VII. Sanè

VII. Sanè cum lavamus & haurimur aquam, non tam flumine utimur, quam profluente aqua, quæ & ipsa quoad quantitatem, quæ hauritur, non communis amplius est, aut publica, sed privata ejus, qui sumit. Flumen autem universum hauriri non potest. Cum verò piscamur & navigamus, flumine magis utimur, quam aqua, quæ profluit. In eadem enim aqua, quæ profluit, quæque suo loco non manet, nec piscari perpetuò, nec navigare possumus. Ac proinde flumine integro tum utendum est; qui usus, cum jure gentium divisus sit, quatenus flumina ipsa divisa sunt, non communis amplius est omnium hominum, sed publicus eorum duntaxat, quorum finibus continetur. Arnold. Vinn. *ad §. 2. Inst. de R. D.* Flumen scilicet est totum quid unumque & idem corpus, quod mille abhinc annis fuit, ad exemplum aliarum rerum, in quarum collapsas partes aliæ substituuntur, quarum meminit Alfenus in *l. 76. ff. de judic.* Aqua autem fluminis numero eadem non est, sed alia atque alia. Vacon. à Vacuna *lib. 1. declar. 11. num. 4.* cujus ratione non malè dixit Heraclitus notante Hugone Grot. *lib. 2. de jur. bell. & pac. cap. 9. n. 3.* in idem flumen bis nos non descendere. Idem tamen manet fluminis nomen, eadem ἐξίς σώματ^{ος} συνεκτικῆς, quæ flumen constituit.

VIII. Quod de usu aquæ profluentis omnibus communi diximus, trahendum non est ad aquæ ductum, ut hinc promiscuè omnibus & omni casu ducere aquam ex flumine publico liceat; ne quidem si de omnibus, qui sunt ex populo, cujus fines flumen alluit, sermo est. Ait quidem Pomponius Jctus in *l. 2. ff. de flumin.* Quo minus ex publico flumine ducatur aqua, nihil impedit; sed addit mox, nisi Imperator aut Senatus veter. Competit ergo Imperatori & Senatui jus prohibendi, & hoc sufficit ad restringendam libertatem & usum promiscuum. Addit porro, si modo ea aqua in usupublico non erit. Talis olim erat illa, quæ in Urbem ad usum civium variis ex locis ducebatur, aut canalibus structilibus & lapideis, aut tubulis fictilibus, aut fistulis plumbeis. Francisc. Duaren. *disp. annivers. lib. 1. cap. 52.* Et ex tali aqua, etsi ex flumine publico non navigabili petatur, si quis porro aquam ducere, velit, à Principe id impetrandum est. *l. 1. §. 41. ff. de aq. quot. & astiv.* Ratio est, quia talis aquæ ductus vix fieri potest

test sine impedimento usûs publici. Ad principem igitur aut Senatum pertinebit inspicere, quatenus & quantum permitti id quod petitur, debeat. Pergit Pomponius: *Sed si aut navigabile est, aut, ex eo aliud navigabile fit, non permittitur id facere.* Quibus verbis innuit, permissionem principis, quæ ad aquam ex castello, vel ex rivo, vel ex quo alio loco publico ducendam necessaria est, locum non habere, quando flumen est navigabile aut ex eo aliud navigabile fit. Ratio est, ne flumensale derivationibus aquarum brevius fiat, minusque navigationi idoneum. *l. 10. §. 2. ff. de aq. & aq. plu. arc.* Francisc. Connan. *comment. lib. 3. cap. 2. n. 5.* Joh. Harpprecht *ad §. 2. Inst. de R. D.* Hug. Donell. *lib. 4. comm. cap. 3. circa fin.* Petr. Gregor. *in Syntagm. jur. l. 4. cap. 15.*

IX. Piscandi jus omnibus commune esse in portu fluminibusque dicit Justinianus in *d. §. 2. 7. de R. D.* Id verò rectè restringit Arnoldus Vinnius & ante eum Donellus *d. l. 4. c. 3.* ad omnes illos, qui sunt ex populo, cujus fines flumen alluit, & quatenus alluit, ut in hoc distet hic usus ab earum rerum usu, quæ omnium hominum communes sunt. Et proinde, si quis ex populo in flumine publico piscari prohibeatur, non minus injuriarum agi posse existimo, quam si quis quam alius prohibitus fuerit piscari in mari, *l. 13. §. ff. de injur.* Aliquando tamen prohibitioni locus est, ut actio injuriarum intentari nequeat. Si quis enim in fluminis publici diverticulo solus pluribus annis piscatus sit, alterum eodem jure uti rectè prohibet *l. 7. ff. de divers. temp. prescript.* quia scilicet ille per istud temporis spacium jus piscandi in eo loco ita acquisivit, ut per possessionem continuam omnis alius exclusus intelligatur, etsi ipse actu secundo piscationem semper non exereat. Jus tamen illud in solâ ferè possessione fundatur, neque extra eam ullâ ratione subsistit. Quamdiu igitur is possidet, qui jus tale acquisivit, prohibere alterum potest; eo autem ex possessione digresso, & ubi deserit piscationem, simul excidit jure illo, & tùm res redit in pristinam causam & libertatem. Simile scilicet est hoc jus dominio, quod quis per ædificationem in litore maris acquirit, quippe quod & ipsum in solâ possessione continuatur, & tamdiu durat, quamdiu ædificium manet: alioquin ædificio dilapso, quasi jure postliminii revertitur in pristinam causam: & si alius in eodem loco ædificaverit,

caverit, ejus fiet, l. 6. pr. ff. d. R. D. Instituit hanc comparationem Papinianus in l. 45. ff. de usucap. Quemadmodum igitur per inædificationem in litore, sic & per continuam piscandi possessionem locus publicus ad causam privatam redigitur. Quemadmodum porrò destructo ædificio, sic & deserta piscatione, redit locus ad pristinam suam naturam & usum communem. Neque tunc poterit antiquus occupator vindicare loca illa, cum occupatio non aliter jus tribuat, quam per istud temporis spatium, quo ipsa durat. Eâ cessante perinde est, ac si nunquam intervenisset sed quasi jure postliminii revertitur locus in pristinam causam. Atque sic optimè conciliantur textus, qui sibi adversari videntur in d. l. 7. ff. de divers. temp. prescript. & l. 45. ff. de usucap. Vid. Franc. de Amaya ad l. un. C. de venat. ferar. n. 61. Bachov. ad Trentler. vol. 2. disp. 22. th. 3. lit. J. Hug. Grot. de mar. lib. cap. 7. Udalric. Zaf. ad d. l. 7. ff. de div. temp. prescr. ubi simul explicat, cur in diverticulo fluminis jus prohibendi locum inveniat, non verò in ipso flumine. quia, inquit, in flumine publico non possunt fieri receptacula vel septa retium, ne scil. navigatio deterior fiat. Sed hoc non est in diverticulo fluminis, ibi possunt fieri receptacula.

X. Quod navigationem concernit, inter Prætoris interdicta etiam hoc celebre est: QVO MINUS ILLI IN FLUMINE PUBLICO NAVEM, RATEM AGERE LICEAT VIM FIERI VETO l. un. ff. ut in flum. publ. navig. lic. Hoc interdicto inquit Ulpianus *ibid.* prospicitur, ne quis flumine publico navigare prohibeatur. Sicut enim, ait, ei qui viâ publicâ uti prohibetur, interdictum propositum est: ita hoc quoque proponendum Prætor putavit. Eandem comparationem idem proponit Ulpianus in l. 24. pr. ff. de damn. inf. Fluminum publicorum communis est usus, sicuti viarum publicarum & litorum. Si viarum & litorum, & fluminum eadem debet esse conditio, idem aut par usus, rebus potius communibus illa erunt accensenda, quam publicis, ideò, quod litora disertè referantur inter res communes, §. 1. Inst. de R. D. Sed enim ex l. 3. ff. ne quid in loc. publ. non malè observat Antonius Mattheus Nepos ad d. §. 1. Inst. de R. D. diversimode se habuisse litora apud Romanos. Alia enim fuisse dicit in eorum dominio

dominio ut ipsum totum mare, quale est mare Mediterraneum inter Hispaniam & oppositam Africam, & de his accipit id, quod ait Celsus in *d. l. 3.* quando litora dicit esse populi Romani, de quâ re videri potest insuper Johannes Seldenus in *mar. claus. lib. 1. cap. 14.* alia verò talia esse, qualia ea descripsit Justinianus in *d. §. 1.* Et hâc ratione per litora in *d. l. 24. ff. de damn. inf.* ea, quæ prioris generis sunt intelligi debere dixerim, cum & ipsum totum flumen, cum quo fit comparatio, publicum sine dubio sit, neque usus ejus alius esse queat, quàm uti eum sibi commodum præscribit populus. Negari verò non potest, confusim sæpè & ambiguè verbis *commune & publicum*, usos fuisse veteres, neque extricari nunc facile posse, quæ intricatè illi & parum perspicuè tradiderunt.

XI. Tutissimum est statuere, ex eo, quod flumina publica esse dicuntur, non aliis navigationis jus competere, quàm illis, qui sunt ex populo, & quibus populus ille permittit. Quod tamen non ita intelligendum est, ac si nemo quisquam nave vehi deberet, qui non sit ex populo; cum in ipso populo exteri sæpè permulti degant, quibus uti in oppidis vivere, & in viâ publicâ ultro citroque commeari permissum est, ita prohiberi non possunt, quo minus navigio vehantur & per flumen decurrant. Et in hoc sensu admitti potest, quod supra ex Ulpiani doctrinâ adduximus, fluminum, viarum & litorum communem esse usum. Sed navigationis jus quale nos hîc intendimus, multo sublimius quid dicit, atque haud paulo pinguius est, quàm istud jus vecturæ. Qui jus navigandi habet, etiam navem ædificandi, magistrum præponendi, & emolumenta inde capiendi jus habet. Atque ista exteris vix ullus concedet populus, nisi & ipse commoda inde aliqua perceperit. Etsi verò etiam inter Romanos olim navem habere aut ædificare nonnullis interdictum fuerit, uti Senatoribus in *l. 3. ff. de vac. mun.* Præsidibus provinciarum & procuratoribus Cæsaris *l. 46. §. 2. ff. de jur. fisc.* istam tamen prohibitionem de navibus tantùm maritimis, non fluviatilibus, accipit Cujacius *lib. 6. observ. 38.* Et antiquas illas atque mortuas de Senatoribus leges dicit Cicero *orat. 10. in Verr.*

XII. Se-

XII. Sequitur, ut alvei qui & venter & lectus fluminis dicitur, naturam videamus. Hunc ejus juris esse dicit Justinianus §. 23. *Inst. de R. D.* cujus & ipsam flumen est, id est, publicum. Et Ulpianus in *l. 1. §. 7. ff. de fluminib.* impossibile esse, ait, ut alveus fluminis publici non sit publicus. Sed hoc eatenus tantum verum est, quatenus alveus à flumine tenetur & tegitur, eoque per flumen populus utitur. Nudatus flumine pars habetur prædiorum vicinorum, quasi olim ab iis decerpta. Et hæc ratio est, cur alveus à flumine derelictus publicus esse desinat, & eorum fit, qui prope ripam ejus prædia possident, & vicissim cur publicus esse incipiat alveus novus, quem sibi flumen fecit, etsi ille privatus antea fuerit, *l. 7. §. 5. ff. de A. R. D. l. 1. §. 7. ff. de flumin.* Hoc est quod dicit Pomponius in *l. 30. §. 3. ff. de A. R. D.* flumina censitorum vice fungi, ut ex privato in publicum addicant, & ex publico in privatum. Igitur quamdiu alveus coopertus est flumine, ipse quoque perinde ut flumen publicus est; exsiccatus si fuerit, proximorum fit, quia scilicet populus eo jam non utitur *d. l. 30. §. 1.* Ejusdem generis & conditionis est fossa manufacta, quæ & ipsa publica est, quando per eam publicum fluit flumen *l. 1. §. 8. ff. de flum.* Per consequens, si ea exsiccata fuerit, ad pristinam causam redit, & ex publicâ fit iterum privata. Conf. Joh. à Sande *decis. Fris. lib. 5. tit. 1. def. 2.*

XIII. Quid verò si mutato alveo noviore, quem publicum factum fuisse diximus, post aliquod tempus ad priorem alveum reversum fuerit flumen, num ille desinet esse publicus? Ita est. Desinit enim usus, propter quem ille inter publicas res relatus fuit. Sed cujus tunc erit? an illius cujus antea fuit, an verò eorum, qui prope ripam ejus prædia possident? Ultimam hoc statuit Justinianus in *d. §. 23. Inst. de R. D.* Sed ab eo strictum tantum jus, non jus, quod obtinebat, descriptum fuisse dicit Cyprianus Regnerus *ad d. §. 23.* aliter verò id explicasse Cajum in *l. 7. §. 5. ff. de A. R. D.* nempe strictâ ratione pristinum dominum, cujus totus ager per novum alveum occupatus fuit, nihil quicquam in eo alveo à flumine deserto habere posse, tunc quia desisset esse ager, amissâ propriâ formâ tunc quia vicinum prædium nullum habeat pristinus dominus; sed vix tamen esse, ut id obtineat.

B neat.

um
vod
de
ib. 1.
§. 1.
oris
flu-
e u-
scri-
mbi-
xtri-
tra-
bli-
illis,
d ta-
vehi
sæpè
olicâ
pos-
Et in
ldu-
Sed
nius
tu-
rum
tque
a in-
na-
ena-
ocu-
hibi-
cipit
e Se-
I. Se-

near. Atque sic putant plerique æqvitatē à Cajo magis probatam fuisse, quàm jus strictum, quod proposuit Justinianus. Id vero improbat Antonius Mattheus Nepos ad *d. §. 23.* putatque antinomiam agnosci ab illis, qui æqvitatē juri stricto in conciliandis textibus opponunt. Fateor ego, id fieri, si quis æqvitatē fingendo textibus vim inferre velit. At si ipse textus strictam juris rationem & æqvitatē opponit, frustra fingitur antinomix assertio, quandoquidem tùm ipsimet juris autores ab strictâ juris ratione recessisse intelliguntur. Quò imprimis pertinet textus in *l. 31. §. 1. ff. de pos.* Caji ergò verba, *sed vix est ut id obtineat*, jus strictum, quod antea asseruerat temperant, & non perpetuo id esse verum indicant, sed ex bono & æqvo judicem interdum aliter judicare innuunt, quomodo ager, si flumen non paulatim sed subito ad priorem alveum redierit, prioribus dominis restitui debet. arg. *l. 38. ff. de A. R. D.* Petr. de Greve ad *Pandect. exerc. 23. n. 26.* Conf. Franc. Connan. *lib. 3. comm. c. 5. n. 2.* Franzk. ad *§. 23. l. de R. D.* Bachov. ad *Treutl. vol. 2. Disp. 20. tb. 5. lit. G.*

XIV. Superest, ut ripæ qualitatē investigemus. Illa naturali cursu fluminis definitur, non quâ imbribus, vel mari, vel quâ aliâ ratione creverit, *l. 1. §. 5. ff. de flumin.* Hæc enim incrementa ad naturalem cursum non pertinent, sed extrinsecus adveniunt. Si verò naturaliter creverit flumen, & perpetuum incrementum acceperit vel alio flumine admixto, vel quâ aliâ ratione, dubio procul dicendum est, ripas quoque mutatas esse *d. l. 1. §. 5.* Cumque per æstatem flumina quandoque ita minui soleant, ut latitudinis termini valde coangustentur, ne quis putet, naturalem cursum intelligi istum, qui tùm obtinet, rectè à Paulo *l. 3. §. 1. ff. eod.* dicitur, ripam putari istam, quæ plenissimum flumen continet, quatenus scilicet naturaliter se habet extra causas extrinsecus advenientes. Nec tamen existimandum est, ripam tam angustè accipiendam esse pro crepidine aut labro amnis, si ve pro solâ extremitate alvei & terræ, quæ flumen continet, sed omninò ei latitudo aliqua & spaciū tantum inter flumen & vicina prædia concedendum est, quantum sufficiens fuerit usui publico, quem describit Justinianus *§. 4. Inst. de R. D.* Atque

hinc

hinc rectè dicit Paulus *d. l. 3. §. 2. de flum.* ripam intelligi, ex quo primùm à plano vergere incipit usque ad aquam. Arnold. Vinn. *ad d. §. 4.*

XV. Riparum usum publicum esse jure gentium, inquit Imperator *d. §. 4.* sicut ipsius fluminis, sed proprietatem earum illorum esse, quorum prædiis hærent, quâ de causâ arbores quoque in eisdem natas eorundem esse. Longè alia scilicet est riparum, alia litorum conditio. Litora non ita sunt in patrimonio privatorum, uti ripæ. Neque uti in litore cuius casam seu tuguriolum, in quod se recipiat, extruere licet, & dominus soli hinc constituitur *l. 5. §. 1. & l. 6. ff. de R. D.* ita etiam in ripis per ædificationem quis soli Dominus efficitur; imò verò, ut disertè Neratius scribit qui in ripâ fluminis ædificat, suum non facit *l. 15. ff. de A. R. D.* sed illud ædificium perinde se habet, uti aliud quodvis, quod alieno solo impositum est, hoc est, illius fit domus extracta, cujus & solum est, *§. 30. Instit. de R. D.* Nec ergò, uti mare & per hoc litora maris ita communia sunt, ut in nullius dominio esse existimentur, *§. 1. Inst. eod.* sic etiam flumina & per hoc ripæ ita publica dici poterunt, ut ripæ in nullius privati dominio existant. Est enim etiam hîc inter flumen & ripam aliqua differentia, quæ non est inter mare & litus, quæque proinde comparisonem utriusque æqualem respuit. Vid. Hug. Donell. *lib. 4. comm. cap. 3.* Et quanquam flumina ripæve jungantur à Paulo in *l. 3. pr. ff. de fluminibus*, & de utrisque dicatur, quod publici juris sint, quod idem etiam dicitur in *l. 65. §. 1. ff. de A. R. D.* id tamen, quod ripas concernit, non de proprietate earum accipiendum est, sed de usu, quem præbent. Proprietatis autem hæc insuper insignis nota refertur ab Imperatore, quod arbores quoque in ripâ natæ in dominio privatorum sint, & ad eos spectent, quorum sunt prædia contigua.

XVI. Est ergò ripa tantùm quoad usum publica, & quidem quoad usum fluminis, ut omnibus, qui flumine uti volunt, etiam ripis ad eum usum uti liceat, quia nec aliter flumine uti possumus. Itaque naves ad eas appellere, funes arboribus ibi natis religare, onus aliquod in his reponere cuilibet liberum est, *§. 4. Inst. de R. D.* Ultra ista, & si quid aliud forte fluminis usus

oba-
Id
e an-
ncili-
vita-
stri-
anti-
stri-
erti-
d ob-
per-
m in-
non
s do-
e ad
5. n. 2.
p. 20.
a na-
i, vel
ncre-
us ad-
n in-
â ra-
d. l.
sole-
utet,
Paulo
a flu-
as ex-
ipam
is, si-
sed
& vi-
usui
Atque
hinc

exigat, nihil juris est illi, qui non est dominus. Et profecto paradoxon videri posset, alteri alicui, me Domino invito, re meâ uti licere, aut in eâ quicquam facere, quo ego re meâ uti pro lubitu prohibear, nisi hæc veluti servitus à naturâ ripis imposita fuisset, ut qui flumine utitur, jus haberet etiam ripâ utendi. Hug. Donell. *d. l. 4. c. 3.* Nec tamen propterea usu rei suæ interdicitur dominus, quippe quem ille multo habet ampliorem, & præter illum, qui cum alio ipsi communis est, planè singularem. Sic enim etiam arborum in ripâ positarum usus, si ad usum fluminis confert, publicus est; si nihil confert, ejus est, cujus sunt ipsæ arbores & ripa. Ægid. Hortens. *ad d. §. 4.* Illud obiter noto, quando dicitur in *d. §. 4.* riparum usum publicum esse jure gentium, non eò id pertinere, ut omnibus omninò, etiam exteris gentibus concedi earum usus debeat, cum rectè ab eo prohibeantur, sed ita accipiendum, quod cujusq; gentis & nationis hominibus flumina suarum regionum in promiscuo serviant. H. Zoef. *ad tit. de R. D. n. 10.* Et hoc innuere volunt nonnulli Justinianum, quando in *d. §. 4.* riparum usum *jure gentium* publicum, in *§. 5.* autem litorum usum *juris gentium* publicum facit, quod publicum *juris gentium* commune omnibus gentibus sit, publicum autem *jure gentium* uni tantùm populo competat.

XVII. Ex dictis facile colligi potest, cujus sit insula in flumine nata, & quo jure censerì debeat. Præmittendum tamen *ex l. 30. §. 2. ff. de A. R. D.* tribus modis insulam in flumine fieri, uno, cum agrum, qui alvei non fuit, amnis circumfluit, quo casu causa proprietatis non mutatur, nec acquiritur quicquam vicini prædiis. altero, cum locum, qui alvei erat, siccum relinquit & circumfluere cœpit, tertio cum paulatim colluendo locum eminentem supra alveum fecit, & eum alluendo auxit. Duobus his modis posterioribus insula sit ejus, cujus ager propior fuerit, cum primum extitit. nam & natura fluminis hæc est, ut cursu suo mutato alvei causam mutet. Dum ergo insula cum alveo cohæret, alveus autem unitus est cum ripâ, quæ est juris privati consequitur etiam insulam talem juris privati esse. Nec obstat, quod alveus publicus esse dicatur, uti supra exposui, quia id accipiendum est de alveo aquis cooperto, non de alveo vacuo

cuo & aquis nudato. Sicut igitur alveus totus nudatus vicinis acquiritur: ita & partem ejus nudatam i. e. insulam in eo natam vicinis acquiri necesse est. Arnold. Vinn. *ad §. 22. Inst. de R. D. num. 6.* Nec quicquam interest, inquit Jctus in *d. l. 30. §. 2.* utrum de alvei duntaxat solo mutato, an de eo, quod superfusum solo & terræ sit, quærat. utrumque enim ejusdem generis est, h. e. nihil interest, utrum quærat de toto alveo mutato, an de insulâ in alveo natâ. Quomodo verò insula ita nata dividi debeat inter accolâs, aut uni soli acquiratur, enucleatè tradit Justinianus in *d. §. 22. Inst. de R. D.*

XVIII. Unum id haud parum difficilem reddit hanc de insulâ in flumine natâ doctrinam, quod Labeo scripsisse dicitur in *l. 65. §. 4. ff. de A. R. D.* cujus verba hæc sunt: *Si id, quod in publico innatum aut ædificatum est, publicum est, insula quoque, quæ in flumine publico nata est, publica esse debet.* Labeonis hæc sententia si vera est, non Justiniani tantum doctrinæ antea adductæ repugnat, sed illis etiam, quæ ipse Labeo in *§§. antecedentibus* de insulæ proprietate disseruit. Quocirca, ne hic aliquis inter juris autores statuatur dissensus, multæ & variæ excogitatæ sunt à Doctoribus conciliationes, & quibusdam tamen vix ulla satis commoda est. Aliqui, quos inter novissimè est Johannes Jacobus Wissenbach *disp. 19. n. 18.* de tali insulâ Labeonis verba interpretantur, quæ ipsi alveo fluminis non cohæret, sed virgultis aut aliâ quâlibet levi materiâ sustinetur, de quâ ipsâ jam egit Labeo *d. l. 56. §. 2.* Alii concedunt insulam publicam esse, sed ratione usûs, non proprietatis, Cujac. *lib. 14. obs. 11.* Robert. *l. recept. lect. 11.* Sed etsi hoc verum sit, non tamen per id tolli difficultatem optimè animadvertit Dominicus Arumæus *exercitat. Justin. 4. n. 14.* cum & hæc ratione ædificatum in publico, quod innato æquiparatur saltem ratione usûs publicum esse deberet. Ipse ergò priorem illam, quam retuli, probat interpretationem, aut de eo casu Labeonis verba accipit, quando ipsa quoque ripa publica est, & ad populum spectat. Talem enim insulam in publico nasci, ait, cum reliquæ in privato nascantur. Alii cum Franc. Hottomanno *lib. 1. obs. 23.* locum istum depravatam esse statuunt, emendatumque per præfixionem particulæ negativæ hoc modo

B 3 modo

pa-
neâ
lu-
fita
ug.
ici-
ræ-
Sic
inis
e ar-
ro,
gen-
eris
ibe-
mi-
oef.
nia.
, in
pu-
bli-

a in
men
erl,
casu
vici
it &
m e-
obus
erit,
ursu
lveo
ivati
ob-
quia
o va-
cuo

modo restitunt: *Non si id quod in publico innatum &c:* ut sensus sit: Etsi id, quod in publico nascitur, publicum fiat, insula tamen in publico nata publica non fit. Novissimè Antonius Mattheus Nepos *ad d. §. 22.* nihil omninò poni aut asseverari à Jcto statuit, sed conditionaliter eum respondisse in hunc sensum: *Si universaliter id verum est, quod dicitur, publicum est omne, quod est natum in publico, sequetur etiam necessariò quod sit insula publica, quia flumen est publicam.* Atqui, inquit, hoc non sequitur. Ergo nec semper prius illud verum est. Conf. Joh. Gryphiand. *de insul. cap. 10. num. 58. seq.* Marc. Lyklama *lib. 7. memb. 2.* Inter has contentiones & sententiarum divortia difficile est eligere, cui firmiter insistere liceat. Placeret emendatio Hottomanni, nisi violenta esset, atq; idcirco magis placet interpretatio prima, cum perpetuo in hoc textu habeatur inter Labeonem & Paulum disputatio: & quia Paulus in §. 2. propemodum publicam istam dixit insulam, quæ alveo fluminis non cohæret, Labeo in §. ult. non propemodum sed absolutè publicam esse voluit. Extra hunc casum, non negavit Labeo, privatam esse insulam, quæ in flumine publico nata esset, dummodo ripæ ipsæ privatorum essent.

XIX. Atq; sic, quid obtinuerit olim tempore Justiniani, qualiterq; se tùm temporis habuerint flumina, insulæ, ripæ, jus piscandi, jus navigandi in fluminibus, & ejusmodi alia pro ratione instituti nostri, sufficienter explicavimus. Sequentibus temporibus immutata hæc pleraq; & pro regalibus haberi, atq; unico principi vindicari cœperunt. Primum enim flumina ipsa inter regalia relata sunt 2, *F. 56.* eorumq; proprietates facta est Principis, cujus ditione continentur, ad quem scilicet ut alia imperii bona, pervenerunt, & quoad proprietatem & quoad utilitatem inde provenientes. Postquam enim Principes sibi vindicare cœperunt omne id, quod populo olim competiit, etiam flumina ad populum olim pertinentia sua fecerunt. atq; sic publica hodiè non ampliùs dicuntur ea, quæ ad populum spectant, (unde & ratio nominis deducta fuit, quod publica dicerentur, quasi populica,) sed quæ à principe possidentur, & inter bona imperii connumerantur, quia scilicet Princeps in habitudine publicâ populum repræsentat.

XX. Etsi

XX. Et si a. d. 2. F. 56. ea solùm flumina inter regalia referantur, quæ sunt navigabilia, & ex quibus fiunt navigabilia, & hinc inferat Regn. Sixtin. l. 2. de regal. c. 3. n. 17. flumina reliqua, ut maximè in aliud flumen ingrediantur, si navigabile id non reddant, ad regalia non pertinere, atque ita restringi debere verba Güntheri, Radevici & Sigonii, quæ ei nimis generalia videntur; tamen, cum etiam aliorum fluminum, quæ ad navigationem planè nihil faciunt aut conferunt, quin & rivorum, alius præter navigationem, quæ illis denegatur, possit esse usus, isq; sæpè insignis, piscationem præsertim quod attinet, dubium non est, usum talem à Principe vel prohiberi prorsus, vel restringi saltem pro re natâ posse, atque hujus usûs respectu ipsum illud flumen ad Principis pertinere regalia non malè dici. Quò pertinent constitutiones, quæ circa rivôs & flumina non navigabilia passim eduntur.

XXI. Nimis verò angustè constringere mihi hoc regale videtur Franciscus Hottomannus in comment. ad 2. F. 56. quando id declarat & explicat esse jus coërcendi, aut dilatandi, aut retandi fluminis, i. e. ripæ muniendæ & alvei purgandi, sive potestatem cogendi, ut id publicè coactis operis fiat. item jus reddendi flumen navigabile, si vel cum per se non sufficeret, alii rivi & amnes inducendi in unum alveum fuerint: aut moles, quæ navigationem impediabant, tollendæ, & flumina retanda. Imò verò multo pingvius hodiè jus istud extat, & non tantum proprietas fluminum ad Principem spectat, sed etiam, uti Radevicus, 3. c. 41. explicat, omnis utilitas ex decursu fluminum proveniens. Facere etiam nequeo cum Henrico Bocero, qui cap. 2. de regal. num. 163. hodiernum jus Principum ex antiquo Romanorum jure æstimari, nec mutatum illud esse contendit, non animadvertens, plura sibi etiamnum quotidiè tribuere Principes, novaq; indies constituere regalia, quæ olim talia non fuerunt, & promiscuo usu ad quemlibet ex populo pertinuerunt. Conf. Franc. Stypman. de jur. marit. l. 2. c. 5. n. 52. seq.

XXII. Mutatâ ita rerum facie circa ipsam fluminum proprietatem, facile fuit deinceps usum eorum circumscribere, aut prorsus interdicare. De aquæ ductu jam supra dixi, quatenus etiam jure Romano, quod accepimus, ex Principis arbitrio eum per
por-

portuit. Et notant communiter Doctores ex l. 5. *Cod. de aqv. duct. lib. XI.* necessariò beneficium istud à Principe impetrari debere. Idq; etiam in Urbicis aqvæductibus observatum olim, quod his verbis docet Frontinus *de aqvæduct. Circa jus ducenda aqvæ in privatis hæc observanda sunt, ne quis sine literis Cesaris, i. e. ne quis aqvam publicam non impetratam ducat.* & mox: *Qui aqvam in usus privatos ducere valet, impetrare eam debet, & à Principe epistolam ad Curatorem afferre. Curatores deinde beneficio Cesaris præstare maturitatem, &c.* Vid. qvæ in hanc rem copiosius disserit Jacobus Gothofredus ad l. 2. *Cod. Theodos. de aqvæduct.* Etsi verò de aqvæductibus hæc, qvi ex conceptaculis aut castellis fiebant, intelligenda sint, non minùs tamen Reipublicæ interest, aqvæ ductùs omnes, etiam simplices, & qvæ fiunt per excavatos alveos aut fossas non sine consensu superioris institui, cùm fieri possit, ut vel navigatio deterior fiat, vel amnis ruptis aggeribus cursum suum aliorsum inflectat, vel aliunde periculum aliquod vicinis habitatoribus inde immineat, ut adeò necessaria sit aliqua cognitio prævia, & exacta conditionis loci, atqve aliarum circumstantiarum consideratio.

XXIII. Piscandi jus quod attinet, id ita commune amplius non est, uti fuit olim, sed prohiberi aut minui id solet à Principibus, ut adeò nemini piscari in flumine amplius liceat, nisi cui Princeps id permiserit. Id verò æurum videtur Marco Antonio Peregrino *de jur. fisc. lib. I. tit. I. n. 22.* juri & usui gentium repugnans, ac legibus & constitutionibus ipsorum Cæsarum & Principum contraria, atqve idcirco temperandum id ait ex causâ, veluti ut prohibere id princeps possit non solventibus vectigal indictum, vel ex aliâ aliquâ causâ honestâ. Eum ferè sequitur Hermannus Vultejus *de feud. lib. I. c. 7.* Sed rectè notat Cyprianus Regnerus ad §. 2. *Inst. de R. D.* unum jus gentium sæpè altero fortius esse propter circumstantias temporum & personarum. Potest igitur jus gentium quod præceptivum aut prohibitivum non est, sed permissivum tantùm, eatenus mutari, ut propter Reipublicæ utilitatem diversum planè introducatur. Imò verò commune id jus piscandi, multis jam seculis in totum exolevit, cùm piscationem fluminis publici aut magistratus loci, per quem flumen decurrit, aut

acco-

accolæ fluminis publici sibi vendicant. Georg. Schulz *in Synops. instit. de R. D. lit. b.* Ut taceam ingentem proventum fiscalem, quæ jam olim Principes ex piscationibus in mari & fluminibus perceperunt. Neque verò facultas illa capiendi pisces jure naturæ ita est constituta, ut piaculum sit diversum statuere; sed quia pisces in flumine publico existentes, antequam capiuntur, nullius esse censentur, jure gentium cujuslibet occupantis fiunt, neque jus capiendi tum interdictum fuit. Potuit tamen facultas illa & jus capiendi adimi, & paulatim induci vel statui, ut jus occupandi res, quæ sunt nullius, non omnibus, sed ob rationes civiles & utilitatem publicam soli Principi competeret, & cui ille id concederet. Didac. Covarruv. *in c. peccatum part. 2. §. 8. num. 1.* Gregor. Sayr. *in clav. reg. lib. 11. cap. 9. num. 3.* Joh. Azor. *institut. moral. part. 3. lib. 1. c. 13. & lib. 5. cap. 16.* Dn. Struv. *in Syntagm. jur. feud. disp. 6. n. 7.* Quâ ratione autem utilitas publica justam prohibendi causam faciat, prolixius exponit Sayr. *d. l.* Ob eandem rationem etiam jus piscandi privatis competens limitare, circumscribere, & certis legibus temperare potest Princeps, prout ipsi proficuum visum fuerit. Sic enim etiam in nostris hisce provinciis speciales constitutiones promulgatæ sunt, quæ modum utendi illis, quibus jus piscandi competit, præscribunt. Vid. *Ordinat. provincial. tit. Fisch-Ordnung.* Quò & pertinet Constitutio, quæ inter ineditas habetur, sub rubricâ: *Strasse der Fisch-Diebe.*

XXIV. Circa navigationem similiter Principi competit jus prohibendi, tum & leges ferendi, quatenus ea institui debeat. Sic enim civitas Perusina potest statuere, quod aliquibus liceat navigare per lacum Perusinum, & aliquibus non liceat, ex solidâ ratione, quia cursus aquarum & flumina & lacus pertinent ad eum, ad quem regalia pertinent. Benvenut. *Straccha de navigat. num. 7.* Atque hinc potest Princeps jure regalium in territorio suo navigationem aut limitare aut interdicere, prout ipsi visum fuerit. Andr. Rauchbar *part. 1. quest. 23.* Et interest sæpè Reipublicæ defini tempus, ordinem, modum navigandi inter ipsos subditos, ne alter alteri impedimento sit, neve ad unum aut paucos redeat, quod plurium potest esse usui.

XXV. Alveum à flumine relictum fiscalibus hodiè annumerari bonis scribit Johannes Gryphiander *de Insulis cap. 11. n. 45.*

C idq;

Et.
nis
ri-
am
ri-
am
are
ous
væ-
lli-
tūs
os-
na-
ali-
to-
ræ-
um
lius
ipi-
rin-
ere-
s, ac
on-
pro-
vel
Vul-
§. 2.
pter
gen-
isfi-
tem
can-
mi-
aut
cco-

idq; dicit venire ex speciali concessione in 2. F. 56. quâ semel Principis factus alveus, ejus inviti nunquam esse desinat. In eandem sententiam propendet Joh. Thilman. de Benign. *decis. Cameral. Syntagm. 2. dec. 2. vot. 7. num. 30.* Et sic etiam apud Batavos obtinere refert Arnoldus Vinnius *ad §. 22. num. 7. & §. 23. num. 3. Inst. de R. D.* Sed jure Saxonico confirmata est sententia juris civilis, uti videre licet *artic. 56. Land R. lib. 2.* ubi disertè dicitur alveum relictum eorum fieri, qui propè ripam alvei prædia proximiora possident. Quod idem de alveo novo intellectum vult Carpzovius *part. 3. constit. 31. def. 14.* revertente nempe flumine post aliquod tempus ad alveum priorem. Etsi enim hoc casu diversum obtinere velit Georgius Schulz *in Synops. Instit. de R. D. lit. ff. motus per verba d. art. 56.* *Wricht es aber wieder einen neuen Abgang / damit verleast er seines Landes nicht.* illa tamen non de alveo, sed de terrâ per alveum abscissâ & separata accipienda esse, Latina ostendit metaphrasis, quæ ita habet: Si verò novum fecerit alveum, seu meatum, partem fundi tui diruptam non amittis. h. e. si alveus novus agrum tuum medium secet, & in partes dividat, partem avulsam propterea non amittis. Et hic ergò casus de novo alveo à flumine deserto accipi nequit, ut proinde generalis Carpzovii sententia potior videatur.

XXVI. Non alia est ratio insulæ in flumine natæ, quam ipsam etiam Principis fisco addicunt Johannes Gryphander *de insul. c. 11.* Regner. Sixtin. *de regal. lib. 2. c. 3. n. 29.* Cyprianus Regnerus *ad §. 22. Inst. de R. D.* Petrus de Greve *ad pandect. exercit. 23. n. 25.* & alii plures. ideò quod tales insulæ hodiè inter regalia numerentur. Atque sic passim observari tradit Anton. Mattheus Nep. *ad §. 22. Inst. de R. D. num. 8.* Jus tamen Saxonicum nihil omninò recedit à jure civili, sed insulam natam acquiri vult illis, qui proximiora prædia possident, pro modo scilicet latitudinis cujusque fundi, *d. art. 56. lib. 2.* *Welcher Werder sich erhebet binnen einen Fluß / welchem Gestade er näher ist / zu dem gehöret der Werder. Ist er aber zu mitler Maß des Wassers / so gehöret er beyden Gestaden.* Adeoque in terris illis, ubi viget jus Saxonicum, non ex alio fonte dirimenda erit controversia, nisi diversum quid vel constitutum vel consuetudine introductum fuerit.

Quò

Qvo pertinere mihi videntur omnia illa, quæ disputat Petr. Heig. p. 2. quest. 40. n. 58. seq. Posse autem principem insulas nondum natas, sed nascendas sibi addicere, & ita in jure quærendo subditis præjudicare, dubium apud me nullum est, cum præsertim id neminem reddat pauperiorem, nec in bonis alicujus dici possit, quod nondum est. Vid. Carpzov. p. 3. const. 31. def. 13. Dn. Struve disp. 6. Feud. n. 7.

XXVII. Ex dictis patet, quantum hætenus recessum fuerit à veteri Jurisprudentiâ, quamque præsumptuosi hodiè sint Principes in juribus suis augendis. Qvod tamen Prætori olim licuit circa flumina & eorum cursum conservandum, id mutatum hodiè ferè nihil est, & nî fallor, poterit adhuc apud Magistratum ex interdictis jure civili propositis pro re natâ agi, nisi quid à Principe secus constitutum fuerit. Qvo circa si quis in flumine publico, ripave ejus quid faciat, aut immittat, qvo statio, iterve navigii deterius fiat, quod olim prohibuit Prætor, etiamnum ex tali interdicto illum conveniri posse puto, secundum l. 1. pr. ff. de flumin. ne quid in flum. publ. Deterior autem statio, itemque iter navigio fieri videtur, si usus ejus corrumpatur, vel difficilior fiat, aut minor, vel rarior, aut si in totum auferatur. Proinde sive derivetur aqua, ut exiguior facta minùs sit navigabilis, vel si dilatetur, aut diffusa brevem aquam faciat, vel contra sic coangustetur, ut rapidius flumen faciat, vel si quid aliud fiat, quod navigationem incommodet & difficiliorem faciat, vel prorsus impediatur, interdicto locus erit. d. l. 1. §. 15. Atque id accipiendum etiam de isto casu, quando pedestre iter, qvo sæpiùs adverso flumine utendum, & naves funibus trahendæ sunt, vel exaratur prorsus, vel sepibus ad ripam positis prorsus impeditur. Petr. Frider. de interdict. tit. 6. num 34. Et sic etiam legibus Wisigothorum lib. 8. tit. 4. n. 29. permissum quidem est, ad medium etiam alveum sepem ducere, sed ita, ne navigatio impediatur.

XXVIII. Pari modo, si quid fiat aut immittatur, qvo mutetur aquæ cursus, & aliter fluat, quàm priori æstate fluxit, eaque mutatio aliquod incommodum circa colentibus afferat, dum depressius flumen, vel arctius, & per hoc rapidius redditur,

ex speciali interdicto Prætoris agere licet, ne id fiat, aut ut factum restituatur *l. 1. pr. & §. 3. & 12. ff. ne quid in flum. publ.* Non aliter tamen id licebit, quam si cursus fluminis mutatus fuerit cum incommodo accolentium. Tale incommodum si nullum sit metuendum, & aliqua subsit utilitas facientis, nullus interdicto erit locus. Pone, grande damnum flumen alicui dare solitum, prædia ejus depopulari: si fortè aggeres, vel quam aliam munitionem adhibuit, ut agrum suum tueretur, eaque res cursum fluminis ad aliquid immutavit, cur ei non consulatur? oportet enim in hujusmodi rebus utilitatem & tutelam facientis spectari, sine injuriâ utique accolarum. *d. l. 1. §. 7.*

XXIX. Interdicta hæc, cum applicentur cuivis ex populo, *d. l. un. §. 9. ff. ne quid in flum. publ.* facile ostendunt, flumina ita esse principis, ut ad privatos nihilominus aliquis eorum spectet usus. Atque iste quidem talis aliquando esse potest, ut nec à principe quidem prohiberi aut impediri queat, si præsertim usus iste ex necessitate, quæ nullas admittit leges, ortum habuerit. Extra necessitatem verò etiam utilitas sæpè tanta est, quæ cives attinere solet, tantamque cum bono publico cognitionem gerit, ut boni principis nomen sustinere nequeat, qui eam prohibere, aut civibus eripere velit. Et sic igitur, quod natura prodidit ad omnium hominum utilitatem, princeps sibi id totum, exclusis ab omni usu aliis omnibus, vindicare nequit. Sed id tamen vicissim non nego, istum usum civibus relictum limitari & restringi posse à principe prout visum fuerit bono publico proficuum. Quò pertinent ea, quæ de jure navigandi & piscandi supra plenius dixi, & latius exponit Regnerus Sixtinus *de regalib. l. 2. c. 3. n. 41. seq.*

XXX. Decidi hinc poterit quæstio sæpiusculè hæctenus in foris Saxonis agitata: utrum in flumine publico liceat ædificare molendinum, jure scilicet domini, quod quis in fundo adjacente & ripâ sibi asserit? Qui dubitant, potissimum rationum suarum momentum ponunt in eo, quod flumina hodiè ad regalia referantur, & quod, ut supra dixi, omnis utilitas ex decursu fluminum proveniens ad Principem spectet.

et. Unde non desunt, qui disertè ipsa etiam molendina ju-
 ribus regalibus annumerent. Besold. *in thes. pract. verb. Mühl-*
len. Philipp. Knipschild *de jurib. civ. Imper. lib. 5: cap. 26.*
num. 35. Casp. Manz. *decis. Palat. quest 92. n. 9.* Franc. Stypman.
de jur. marit. part. 2. c. 5. n. 174. Rectiùs tamen id negat Henr.
 Rosenthall. *de Feud. cap. 5. conclus. 28.* nisi præcesserit diserta
 Principis declaratio prohibitiva, ne quis sine voluntate suâ &
 consensu molendinum extruat. Tale quid enim à Principe
 fieri posse, nullus dubito, cum & alia hodiè haud parum le-
 viora inter reservata Principis computentur, & ex censu
 atque potestate privatorum eximentur, quæ talia olim non
 fuerunt.

XXXI. Cessante igitur lege prohibitivâ, quæ tamen
 & ipsa extruenda tantùm concernet molendina, neque de jam
 extantibus accipi debet, confidenter assero, licere unicui-
 que in fundo suo ædificare molendinum, dum tamen usus flu-
 minis non fiat deterior, neque ædificatio ad æmulationem al-
 terius suscepta fuerit. Et huc pertinet lex Alamannorum,
 quæ habetur sub *tit. 83. n. 1.* *Si quis mulinum (molendinum)*
aut qualemcunque clausuram in aquâ facere voluerit, sic faciat,
ut nemini noceat. Si autem nocuerit, rumpatur usque dum non
noceat. Etsi enim flumina ad Principem spectent, & inter
 regalia hodiè referantur; quia tamen usus eorum subditis non
 omnis interdictus est, concessus ille intelligitur, de quo di-
 sserta non habetur prohibitio, præsertim cum fluminum usus
 ab initio liber & cuilibet ex populo communis fuerit, restri-
 ctior autem factus sit per supervenientem prohibitionem,
 quæ tamen ipsa universum usum non sustulit, nec tollere po-
 tuit. Sic igitur, ubi nulla prohibitio præcesserit, quæ prag-
 maticæ sanctionis vicem sustineat, prohiberi quis speciali-
 ter non potest, quo minus in suo ædificet molendinum.
 Quod enim omnibus hætenus concessum fuit, cur uni id de-
 negari debeat Petro aut Paulo, causæ nihil subest.

© 3

XXXII. Sa

XXXII. Sanè ædificare pro lubitu cuiuslibet licet in suo *l. 8. l. 9. C. de servitut.* nisi vel publico vel privato jure ei rei impedimentum positum fuerit. Estque libertatis illius tantus vigor, ut nec longissimo quidem tempore, imò neq; immemoriali præscriptione tolli queat. Etsi enim quis per mille millia annorum, ut loquitur Accursius *ad l. 11. ff. de S. U. P.* depressius ædificium habuerit, non tamen ob id à vicino altiores ædes habente prohiberi potest, quo minus ædificium altius tollat. Ernest. Cothman. *lib. 2. respons. 93. n. 35.* Ratio est, quia libero arbitrio nunquam præscribitur Anton. Gabriel. *lib. 5. tit. de præscript. conclus. 12.* & res meræ facultatis nullo tempore excluduntur, nisi ad prohibitionem ab alio interpositam quis acquieverit. Francisc. Zoanett. *de empt. n. 154.* Job. Franc. Balbus *de præscript. part. 4. 5. pr. pag. m. 453.* Vincent. Hondede. *vol. 1. consult. 82. n. 7.* Per consequens neque molendini ædificatio prohiberi poterit ex eo, quod nullum tale antehac isthic loci visum fuerit.

XXXIII. Dicis, admitti hoc posse in ripâ & fundo jure domini possessio, fluminis autem publici aliam longè & diversam esse rationem, quippe quod privatorum dominio exemptum est, & adeò dici nequeat, quod in suo ædificet, qui in flumine ædificat publico. Et talia esse molendina, quæ non tam in ripâ, quam in flumine ratione principii moventis inædificata censeantur. Verum enim verò disertè ait Ulpianus in *l. 24. pr. ff. de damn. inf.* in fluminibus publicis cuiuslibet ædificare licere. Et ne quis putet, non aliter quam publicè id licere, uti vocabulum id addit Ulpianus, h. e. vel à publicâ, autoritate, vel ad publicam utilitatem, uti id explicat Accursius *d. l.* indefinitè ait idem Ulpianus *l. 1. §. 12. ff. de flumin.* non omne quod in flumine publico, ripâve sit, coërceri à Prætore, sed si quid fiat, quo deterior statio & navigatio fiat, certissimo argumento, etiam sine autoritate publicâ, & in utilitatem privatam in flumine publico ædificare licere. Et hinc igitur communis ferè nata est Doctorum sententia posse aliquem in flumine publico, etiam absq; superioris licentiâ molendinum ædificare. Roland. à Valle *vol. 3. consil. 97. n. 7.* Regner. Sixtin. *de regalib. lib. 2. cap. 3. n. 72.* Goswin ab Espach *not. ad Carpzov. def. 11. part. 2. const. 4.* Anton. Tesaur. *decis. 16.*
Henr.

Henr. Hahn in *Wesembec. tit. ne quid in flum. publ.* Joh. Köppen *quest. 20. n. 8.* quoniam non desint, qui dissentiant. Franc. Stypman. *de jur. marit. part. 2. c. 5. n. 126. seq.*

XXXIV. Ampliatur hæc assertio & extenditur etiam ad eum casum, quando alius vicinus in inferiore fluminis parte molendinum jam habet, quia ille prohibere non potest, quo minus ego in superiore parte molendinum ædificem, etsi hoc illi damnum inferat. Jacobin. de S. Georgio *de feud. verb. & cum molendinis n. 5.* Joh. Rudinger. *sing. observ. 68. cent. 3.* Joh. Bapt. Costa *de facti scient. & ignor. cent. 1. dist. 3.* Andr. Gail. *l. 2. obs. 69. n. 27.* Petr. Frider. *de interdict. tit. 6. n. 71.* Ratio est, quia non debet videri is damnum facere, qui eo veluti lucro, quo adhuc utebatur, prohibetur *l. 26 ff. de damn. inf.* Nam licet aliquid pereat, quo prius utebatur, quia tamen eo usus fuit alienâ patientiâ & beneficio, de suo aliquid perdidisse propriè dici non potest. H. Zoef. *ff. de damn. inf. num. 19.* *Wesembec. consil. 67. n. 13.* Et hæc sententia videtur omnium optima, & simplicissima. Cur enim non liceat alteri posteriori quod priori illi eodem jure antehac licuit? Alii simpliciter negant, novo ædificatori hanc facultatem competere. Pileus Modicens. *quest. 11.* Alii distinguunt inter flumen privatam & publicam, Joh. Petr. de Ferrariis *in prax. tit. 30. n. 9.* Schneidew. *de feud. part. 2. num. 50.* Anton. de Padilla *ad l. si manifestè C. de servitut.* Rursus alii distinguunt, an per posteriorius molendinum naturale commodum aqua alteri adimatur, an verò civile tantum, an neutrum, ut ultimo casu indistinctè liceat, secundo itidem, primo casu non liceat. Brunnemann. *ad l. 7. C. de servitut.* Dav. Mey. *ad jus Lubetens. part. 3. tit. 12. art. 7. n. 11.* Rosenthal *de feud. cap. 5. conclus. 29.* Sed enim commodum qualecunque interversum nullam præbet justam causam, ut hinc alterius facultas & libertas agendi infringatur. Si tamen damnum ex ædificatione alterius datum fuerit, & si quid vitii prior ille ex tali facto sentiat, interdicto Prætoris, ne quid in flumine publico fiat, quo aliter aqua fluat, atque uti priore æstate fluxit, locum esse, non nego. Sed, uti dixi, incommodum istud non privativum esse debet lucris cessantis, sed positivum damni revera dati. Pari modo superioris molendini dominus prohibere

bere non potest, ne in inferiore loco alius molendinum extruat, nisi constet eo animo ædificasse, ut vicino noceret potius, quam ut sibi prodesset. Anton. Fab. *Cod. de serv. & aq. def. 5.*

XXXV. Ampliatur II. quod locum habeat assertio supra posita etiam tùm, quando quis molendinum, quod hæcenus habuit, immutare, & ex frumentario olearium & vice versà facere velit. Quod enim in genere licitum est, id etiam licitum erit quoad omnes suas species, cùm genus includat omnes species sub genere comprehensas. Aug. Barbol. *in axiom. lib. 7. c. 5. num. 5.* Pari modo qui molam quadrimam tantùm habuit, augere rotas molares, majusque inde emolumentum quærere non prohibetur. Sic enim jus est, ut quæ meræ facultatis sunt, quam, diu, tales sunt, nullam patiantur restrictionem. Et libertas contrarietatis, uti à Scholasticis vocari solet, specificationem actûs præscriptam non habet, sed agens potest agere hoc & agere illud.

XXXVI. E contrario limitanda & restringenda est assertio nostra vel quando usus fluminis publicus fit deterior. Prohibet enim Prætor, ne quid in flumine publico ripæ ejus facias: ne quid in flumine publico, neve in ripâ ejus immittas, quo statio, iterve navigio deterior sit, fiat *l. 1. pr. ff. de flumin. ne quid in flum.* Et jam supra exposui, quâ ratione deterior fieri soleat usus fluminis, quod latius explicat Ulpianus *d. l. 1.* Summatim, is facit iter deterius, qui corrumpit, qui difficilius, minus, rarius facit, aut qui in totum tollit. Dionys. Gothofred. *ad d. l. 1. §. 15.* Quocirca si molendinum ita extruatur, ut pejus navigetur, dubium non est, ædificantem prohiberi posse, ut vel desinat ædificare, vel ædificatum tollat.

XXXVII. Limitatur II, quod non habeat locum, quando molendinum extruitur ad æmulationem alterius, cùm in hunc finem quodcunque ædificium extruere nulli omninò liceat *l. 3. ff. de op. publ.* Varijs autem modis fiunt ædificia ad æmulationem alterius. e. g. si ideò domum suam altius quis tollit, ut in vicini ædes prospicere aut monachos juxta habitantes in conspectu habere possit. Sic etiam ad æmulationem ædificat, qui molendinum in privato vel publico flumine ad injuriam alterius extruit.

truit. Andr. Gail. l.2. obs. 69. num. 18. 26 27. ubi num. 28. in genere omnia ædificia dicit ad æmulationem facta intelligi, quæ cum injuriâ alterius & animo nocendi, non utilitatis vel necessitatis gratia fiunt, quæ non profunt ædificanti, & alteri nocent. Nec tamen silentio prætereundum est, non præsumi in dubio, ad æmulationem extractum ædificium, & per consequens tale quid alleganti probationem incumbere. Gail d. l. n. 30. Lev. autem & exigua quævis utilitas vix liberabit ædificantem à suspicionem æmulationis. Anton. de Padilla ad l. alius C. de servitut. n. 22.

XXXVIII. Limitatur III. quod ædificare quis pro lubitu non possit molendinum, quando lege aut consuetudine aliud introductum fuit. De lege jam supra dixi, posse principem prohibere, ne quis deinceps sine suo permisso molendinum ædificet, atq; tùm ei legi parendum esse, nemo dubitabit. Potest enim princeps lege suâ libertatem naturalem circumscribere, & vetare, quod naturaliter licebat, adeoque facultatem civibus competentem quodammodo incidere. Quo posito, non poterit quisquam nisi ex privilegio molendinum extruere. Et tùm quidem, si civile tantùm commodum superiori molendino ablatum dicatur, nulla hinc nasci poterit prohibitio, quo minus alter ædificet. Sed si ex restagnatione damnum superiori existat, prohibitionem facilius locum habere dicit Antonius Faber Cod. de serv. §. aq. def. 5. quia concessio & privilegium intelligi debeat, ne illi, qui jus antè habuit, damnum inferatur. Consuetudinis non minor est autoritas, quippe quæ legem imitatur §. 9. Inst. de l. N. G. E. C. & pro lege custoditur l. 32. ff. de leg. in iis præsertim, quæ principis jura concernunt, idè quod in his scientia principis manifestior sit, quippe quam ad introducendam consuetudinem omninò requirunt Doctores nonnulli, licet perperam. Vid. Arnold. Vinnius ad §. 9. Inst. eod. n. 3. Nicol. Rodriguez Fermosin. ad rubr. X. de consuetud. quest. 4. n. 2.

XXXIX. Talem consuetudinem circa molendina ædificanda in his provinciis vigere, scribit Carpzovius part. 2. const. 4. def. 10. ut nemini etiã in solo proprio absq; speciali magistratus concessione molam extruere liceat. Nobis ea res maximè

D

dubia

uat,
vã
pra
ha-
cere
erit
cies
um.
ro-
ohi-
liu,
con-
ctus
gere
ffer.
Pro-
cias:
o sta-
id in
at u-
n, is
arius
S. 15.
du-
edifi-
ando
hunc
l. 3. ff.
onem
pectu
olent-
s ex-
truit.

dubia videtur. Et quia consuetudo, cum facti sit, non praesumitur, adeoque probanda est ab eo, qui eam allegat, Joh. Mascard. *de probat. vol. 1. conclus. 423. n. 20.* neque Doctoris unius assertio ad probationem hanc sufficit, uti notat idem Mascardus *conclus. 426.* & contraria insuper sententia superiore seculo adstructa fuit ab illis, qui Serenissimi Saxoniae Electoris nomine constitutiones novas concepérunt, uti videre licet ex constitutione nondum edita, sed in Collegiis juridicis comprobata *3. part. 5.* non injurii erimus in B. Carpzovii manes & famam, sicubi, quod ipse pro stabilienda sua definitione protulit, accuratio-ri examine expendamus.

XL. Totam autem probationis vim resolvit ille in autoritatem Modestini Pistoris, Andreae Rauchbari & Johannis Köppen. Ex quo patet, non tam ipsum de consuetudine allegata testari suo proprio testimonio, quam ex aliorum fide, quid obtineat, nudè recensere, & proinde non tam B. Carpzovii, quam Doctorum istorum sententias in examen venire, licet negari nequeat, eorum autoritate Carpzovium in idem placitum descendisse. Modestinus Pistoris *in adducta quest. 28.* nihil omninò de harum provinciarum consuetudine testatur, sed casum, quem isthic recenset, in Pomeranià contigisse, & procuratores Principis in consuetudine fundamentum posuisse refert. Consuetudo autem per interpretationem de loco ad locum extendi nequit, nam ut lex extra territorium non extenditur, ita nec consuetudo H. Zoef. *tit. de leg. n. 91.* Rauchbarus ad hanc eandem Modestini Pistoris autoritatem provocat, *p. 1. quest. 27. n. 9.* nec ergo plus conferre potest ad probationem consuetudinis allegatae, & reliqui, quos ipse in partes vocat, simpliciter hoc in thesi asserunt, non licere aedificare molendinum sicubi consuetudo obstat, in quo nos habent *ὁμοψήφως*. De hypothesis autem nobis jam sermo est, quid in his provinciis obtineat. Johannes Köppen deniq; *quest. 20. n. 14.* asserit quidem, in Germanià nostrà, maximè verò in Marchià ex antiqua observantià in construendis molendinis, etiam super locis privati domini consensum requiri solere; sed nudè id asserit sine suffragatore, ut adeò difficile sit ei ad stipulari, cum ut ante dixi, consuetudines stricti sint juris, & verendum sit,

ne

ne non satis cognitæ fuerint Kōppenio singularū totius Germa-
niæ provinciarum consuetudines. Quin imò , uti jam ante dixi ,
nullam talem consuetudinem sibi cognitam esse in dictâ consti-
tutione nondum editâ profitentur ejus compositores.

XLI. Quid ergò , num fidem habebimus suspectam Rauch-
bari , Kōppenii , Carpzovii de hâc observantiâ & consuetudine at-
testantium? Respondeo verbis ipsius Carpzovii in aliâ materiâ
ad objectas sibi auctoritates Surdi, Frideri, Cothmanni responden-
tis *in asyl. debitor. th. 22. n. 243.* Magni facimus Virorum docto-
rum auctoritatem , eorumq; scripta deosculamur , sed in probandâ
consuetudine ipsorum attestatis fidem plenissimam haud tribui-
mus , satis edocti , quod Doctōri de consuetudine deponenti non
credatur , cū nec judici vel Principi de consuetudine attestanti
fides habeatur , scil. quia consuetudo non ex arte discitur , sed ex
usu observatur , & quæ facti sunt , prudentissimos quosque fallere
possunt. Accedit etiam illud , quod inter Doctores sæpè alter alte-
rum sequatur , non ideò , quod ille rectæ insistat viæ , sed quia præ-
euntem videt. Atq; adeò , uti olim in palæstris primus cursu defa-
tigatus lampada sequenti dedit , & ille alii , ita fit , ut apud Docto-
res consulta eorum non tam ex animi ratione verisq; fundamen-
tis , quàm ex alienis vocibus colligantur. Cæs. Contard. *in L. diffama-
mari cap. 5. n. 113.*

XLII. Restat , ut de pontibus eorumq; jure nonnulla adda-
mus , sed pauca ea , & summis quasi degustata labris. Quemadmo-
dum autem flumina publica inter regalia hodiè referuntur , ita
etiam pontes , & fortè hi potiore jure , duobus scil. concurrenti-
bus titulis & argumentis , flumine , & viâ publicâ. Sufficeret flu-
men , cujus conditionem suprâ exposui ; sed quia insimul via publi-
ca per pontes continuatur , & ipsa ^{hæc} etiam inter Principis jura
refertur , uti aliâ disquisitione plenius exposui , quid aliud inde
colligemus , quàm quod pontes etiam iisdem juribus accenseri de-
beant. Accedit , quod ad Principem pertineat , dispicere , num
quid ex utilitatē publicâ sit , ut hîc , illic extruantur pontes , aut
num conducibilis sit , pontonibus uti , cū sæpè ex unico ponte ,
quem bellicis temporibus exercitus , licet confœderatus , transit ,
totius provinciæ calamitas proveniat.

D 2

XLIII.

XLIII. Quocirca, etsi ripatum proprietas illorum sit, quorum prædiis hærent §. 4. *Inst. de R. D.* & unicuique in suo ædificare liceat; is tamen, qui in utrâque ripâ fluminis publici domus habet, pontem privati juris facere non potest, ut disertè ait Scævola *l. 4. ff. de flumin.* privati juris, inquit, h. e. in privatos usus, & adjuvanda rei domesticæ causâ, non ideò, ut in regalia Principis involet, & pontenagium aliquod inde capiat. De quo sanè ponte dubitari poterat, annon extruere eum liceret sine principis permisso, eò quod nullum inde speretur emolumentum aliud, quàm privatum, ex proprio ædificantis patrimonio nasciturum, & in re familiari terminatum. At facere eum non licere, respondit Scævola, sine dubio ideò, quod ex tali ponte Reip. incommodum aliquod nasci possit, vel ratione navigationis, ut pejus navigetur, vel propter militares copias, quæ transitum sæpè sine veniâ faciunt; ut adeò putem, nec tùm quidem extruere pontem licere, quando iter navigio deterius non fit, nec ullum fluminis cursui impedimentum infertur, quia scil. plures dantur causæ prohibitionis, quarum unâ cessante, non protinus cessant reliquæ.

XLIV. De pontibus, qui juris publici sunt, minor dubitatio est, privatis eos extruendi jus non esse. Etsi enim isti inter opera publica referantur, *l. 36. Cod. Theodos. de oper. publ.* & opus novum privato etiam sine principis autoritate facere liceat, *l. 3. ff. de op. public.* de operibus tamen, quæ in muris, vel portis, vel rebus publicis fiunt, aut si muri extruantur, Divus Marcus rescripsit, Præsidem aditum consulere principem debere *l. 6. ff. eod.* Non alia est ratio pontium, qui & ipsi in rebus publicis, fluminibus scil. extruuntur, & non minorem principis curam exigunt, quàm portæ & mœnia civitatis. Ovi broinde extrui non possunt, nisi Principis voluntate exploratâ & consensu requisito.

XLV. Non multum diversa ratio est pontonum, qui alicubi, ubi pontes non sunt, trajiciendis fluminibus habentur. Ex illis enim, quæ proveniunt & capiuntur emolumenta, ut sunt pontivegia, cum ad jus vectigalium percipiendorum pertineant, & inter regalia connumerentur, facilè ostendunt, ad Principis curam eos pertinere, nec nisi ex Principis permisso haberi posse. Quandoquidem autem per eodem tota fluminis latitudo non exple-

expletur aut obtenditur, nec tantum ex istis, quantum ex pontibus metuendum est periculum, & facile insuper isti, ut alia navigia, loco moveri atque subduci possunt, inde facilius etiam eorum, quam pontium, usus privatis permittitur. Quapropter, si nihil omnino ex pontone quaeratur lucri, nec in usum extruatur, ut pontivegium aut ripaticum ab illis, qui trajiciunt, exigatur, sed fructuum tantum colligendorum causa, & ut domestici atque familiares nostri, tum & jumenta atque vehicula ultro citroque commeare queant, nihil prohibet, quod minus etiam a privatis pontones ejusmodi habeantur. Nec enim dici tum potest, quod regale aliquod usurpetur, cum quae ad fiscales redditus pertinent regalia, nomen hoc amittant & talia esse desinant, quando nulli inde quaeruntur & intenduntur redditus.

XLVI. Id obiter noto, instructionem & reparacionem pontium, quando ea necessaria visa est, universitati ita curae cordique esse debere, & ab omnibus ita procuratam olim fuisse, ut ne quidem ex privilegio quisquam immunis esse potuerit. Ecclesiarum exemptiones a primis Christianorum Imperatorum initiis nemini possunt esse ignotae. Et de legibus nota est ab omnibus Theologis ac Jurisperitis approbata regula, potestatem praecipendi aut leges ferendi esse in superiore respectu sui inferioris, non respectu sui ipsius, adeoque exemptam semper intelligi personam legislatoris. Et nihilominus tamen neque Ecclesias immunes esse voluerunt ab instructione pontium Imperatores, neque suas aedes proprias *l. 7. C. de SS. Eccles. l. 4. C. de privil. dom. Aug. Doms etiam divinas, ait Theodosius junior, ac venerandas Ecclesias tam laudabili titulo libenter adscribimus, l. 6. C. Theod. de itin. mun.* Sed necesse tamen est, ut Ecclesia & princeps possessiones habeant sub illa civitate, sub qua tale fit opus, uti ait Justinianus *Novell. 131. c. 5.* Et exinde Carolus Magnus *capitular. lib. 6. cap. 107.* *Possessiones, inquit, ad religiosa loca pertinentes nullam descriptionem agnoscant, nisi ad constitutionem viarum vel pontium, si tamen intra eadem loca habuerint possessiones.*

Conf. Annae. Robert. rer. jud. lib. 2.
cap. 3.

S. D. G.

vo-
are
bet,
4.
an-
let,
ita-
ed
m,
ari
ine
na-
oter
de o
na-
um
una
ita-
ter
pus
ff.
bus
dit,
Non
scil.
or-
rin-
ali-
Ex
unt
ant,
cu-
e.
non
ple-

Ad
Perquam Generosum ac Nobilissimum,
DN. ADAMUM FRIDERICUM à Dörlau/
Equitem Misnicum,
Cum peregrè abiturus, Publicâ Disputatione
dotes suas manifestaret,
CONRADUS SAMUEL SCHURTZFLEISCH,
Prof. Publ.

COgnitus mihi pridem es, famâ æquè stirpis,
ac ingenii, quo majorum vestigia sequeris, non lentè quidem,
quod impetus tuæ indolis non finit, sed acriter, & multò contentiùs,
quàm vulgò solent, qui imagines suas exornare student. Quod si ve cen-
seam esse avitæ cujusdam laudis, quæ elucet quoque in posteris, si ve facul-
tatis tuæ singularis, quam multâ exercitatione es consecutus, & acuis
quotidiè ac studio adjuvas, solertiâque alis: tamen pro vero affirmabo,
& ut omnes sciant, ingenue fatebor, utrumque pertinere ad ornamenta
tua, & afferre genti tuæ dignitatem. Non quòd existimem (vanè enim
sic nemo queat) per te primùm efferre se DÖLAVIUM genus, & eni-
tescere tam serò literis, quod multis abhinc seculis floruit; sed quia is
tibi animus contigit, ut in gentilis gloriæ partem venire, majorumque
planè similis esse gestias. Nam hujusmodi exempla tibi multa obversan-
tur, quæ non longè repetas, & si prisca velis, etiam in Familia tua in-
tuearis. Nec scio, utrum te magis ardor tuus, qui sanè maximus est, &
remissione vacat, an auctoritas illustris PROCANCELLARII, pro-
pinqui tui, magis moveat, atque in eam sanè optimam mentem impellat.
Equidem illius instituta sanctissima, atque merita in Principem maxima
ante oculos sunt, quæ moneant, quid facias, ac incitent instigantque te
exemplis, ut ea, quæ è republica sunt, proponas animo tuo, & rectissimè
consequaris. Tantùm orabo Deum, ut ex itinere, quod in ibis, sospes sal-
vusque redeas, & ad doctrinas, quas hinc & Lipsiæ diligenter complexus
es, hoc adjicias, ut mores atque instituta populorum penitus cognoscas,
curriculumque gloriæ, quod tibi tributum est, consicias, ac statuas, me
omnium rerum prius, quàm tuæ industriæ consuetudinisque obli-
visci posse. Wittebergæ XXIX. Quintil.

A. cl. lcc LXXV.

Latinis, quæ
 æstate & te
 excrescit, n
 suetudine d
 Festus nota
 minis nom
 dem extra s
 per adposit
 arc. vel ali
 uti ab Hora
 tis imbribu
 sunt flumin
 non fluunt
 perpetuò fl
 c. 3. si non
 illud est, fl
 exaruerit,
 eodem mo
 alioqui nor
 censi.

III.
 blicum flur
 Casii sente
 l. 1. §. 3. ff. de
 nequit. Ut
 quidem dic
 cianus con
 dum ait: *F*
 bulum dum
 versalem no
 scil. perenn
 fideratione
tut. commen
 ex fontibus
 vet. Id enim
 gnitudine d

e sic Latini ab
 ttempore quo
 lgi igitur con
 dici posse, &
 lici tamen flu
 elligitur, si qui
 im vel torrens
 aq. & aq. pluv.
 iam exprimat,
 o flumen subi
 r propriè non
 on sunt, cum
 flumina, quæ
 l. lib. 4. comm.
 m enim etiam
 si aliquâ æstate
 f. de flumin. &
 ate fluit, quod
 us torrentem

lam non. Pu
 . Atque istam
 licat Ulpianus
 publicum dici
 x ipsi flumina
 e idcirco Mar
 §. 1. ff. de R. D.
 . Idq; voca
 e sin suam uni
 ta dictis, quæ
 n objicit con
 pero ad Insti
 ti scaturientes
 omninò mo
 en à rivo ma
 gione circum
 colen.

cole
 quit
 cunq
 detu
 vide
 cum
 bean
 qui
 gnur
 refer

quoc
 cius
 est,
 bere
 de ju
 gines
 inter
 an p
 non
 possi
 ff. de
 dum
 publ
 catu
 man
 flum
 fit, c
 ci. N
 que l
 pro
 men
 Con

cunt
 tium

